

Zastavte bankrotový zákon

Vládní návrh přináší věřitelům víc škody než užítku

Jen v Indii, Brazílii a Čadu trvá podle údajů Světové banky konkurzní řízení déle než v Česku. Doba od podání návrhu do ukončení konkurzu se u nás může protáhnout až na 9 let, zatímco v zemích „staré“ EU v průměru na jeden a tři čtvrtě roku. Světová banka i Mezinárodní měnový fond již několik let Česku vytykají, že zdlouhavost řízení a slabá ochrana práv věřitelů dává manažerům možnost tunelovat podniky v konkurzu. V krachujících podnicích jsou také uvězněny zdroje, které by mohly být lépe využity jinde, a velké ztráty věřitelů v konkurzech vedou k nižší ochotě půjčovat a k vyšším úrokovým sazbám.

Zeptejte

se

ekonomů

Větší naděje na prosazení dlouho připravované bankrotové reformy přišla až po vypuknutí skandálu kolem zmanipulovaného konkurzu Union banky. V blízké době má do parlamentu přijít vládní návrh nového zákona. Jeho podoba však u části odborné veřejnosti vyvolává značné obavy. Problematický byl již samotný způsob vzniku zákona, neboť zde zcela chyběla analýza pravděpodobných efektů na chování ekonomických subjektů. Takovými rozbory se zabývá obor law and economics, česky označovaný jako ekonomická analýza práva, který má své pevné místo na všech významnějších světových univerzitách a jehož protagonisté získali v posledních dvou desetiletích třikrát Nobelovu cenu za ekonomii (George Stigler, Ronald Coase a Gary Becker). V praxi se vědci z tohoto oboru podíleli třeba na činnosti americké komise pro revizi bankrotů ustavené v roce 1995. Uplatnění ekonomické analýzy při studiu úpadkového práva umožňuje kriticky přemýšlet o tom, jak za daných pravidel a jejich reálné vynutitelnosti jednají akcionáři, manažeři, zaměstnanci, věřitelé, ale také konkurzní správci a soudci. Například s použitím modelů teorie her lze zkoumat, jaké optimální strategie zvolí jednotliví „hráči“ a zda výsledkem střetu těchto strategií je společensky efektivní stav. Ve světě se obor law and economics vyučuje především v rámci studia práva, v Česku se ale o jeho existenci dozví málokterý student právnické fakulty. Zájem o něj zatím projevuje jen pár ekonomicky zaměřených vysokoškolských pracovišť (například Fakulta sociálních věd UK a CERGE-EI).

Reorganizace

-

takto

ne

Nejslabším místem návrhu z pohledu ekonomické analýzy práva je způsob, jakým se zavádí reorganizace. Ve světě je běžné, že vedle konkurzu, který vede k rozprodání majetku a k likvidaci, existuje i alternativa reorganizace. Ta spočívá v provedení ozdravných opatření (včetně odpuštění části dluhu a změny vlastnické struktury) v případech, kdy je žádoucí pokračování činnosti podniku. Konkrétní úprava reorganizace se liší podle sledovaného účelu. Hlavním smyslem americké úpravy, označované jako „měkká“ vůči dlužníkovi, je dát insolventnímu dlužníkovi druhou šanci. Ve Francii má reorganizace zabránit pádu podniků a propouštění. V důsledku toho jsou na úkor věřitelů (a mnohdy i daňových poplatníků) udržovány při životě ztrátové kolosy, na což ve výsledku doplácí zdravé podniky horší dostupností úvěrů a vyššími úrokovými sazbami. V Německu a Velké Británii, kde jsou „tvrdé“ bankrotové zákony, má být reorganizace použita pouze tehdy, pokud může vést k vyššímu uspokojení věřitelů než konkurz. Z návrhu českého zákona ovšem nelze vyčíst účel sledovaný zavedením reorganizace u nás, pouze zřetelnou inspiraci americkou úpravou. Může však v českých podmínkách americká inspirace fungovat? Dlužník si po americkém vzoru de facto sám vybírá mezi reorganizací a konkurzem. Jelikož v reorganizaci mu zůstává většina kontrolních práv, vybere si ji přirozeně podstatně častěji. Pro věřitele představuje navržená úprava reorganizace značné riziko, neboť před tunelováním podniku je má ochránit především soud (resp. jím jmenovaný správce), na což u nás nelze na rozdíl od USA spoléhat. Posílení postavení věřitelů v konkurzu tedy nemusí přinést žádaný efekt, neboť konkurz ztratí na významu a v reorganizaci bude nadále docházet

k obdobným defraudacím jako dosud v konkurzech. Reálnost popsaného nebezpečí dokumentuje zkušenost Ruska s okopírováním americké úpravy v roce 1998, což vedlo k hromadnému vykrádání podniků v reorganizaci.

Výzva pro Martina Jahn

Díky iniciativě CzechInvestu, EuroCzech Fora, Americké obchodní komory a ministerstva financí se v nedávné době rozvinula diskuse nad návrhem zákona, na jejímž základě vznikla kritická studie Rady pro rozvoj podnikatelského prostředí (autorem je Tomáš Richter z advokátní kanceláře Allen & Overy a Fakulty sociálních věd UK). Studie kritizuje zásadní předpoklady, ze kterých návrh očividně vychází – například že je žádoucí, aby věřitelé neměli žádné slovo při rozhodnutí o vstupu do reorganizace, nebo že soud je schopen činit klíčová rozhodnutí ekonomické povahy. Podle návrhu může soud například posvětit reorganizační plán i přes výslovný nesouhlas věřitelů, pokud se domnívá, že navržený plán je pro věřitele alespoň tak výhodný jako konkurz. Koncentrace podobných rozhodnutí v rukou soudu je charakteristickým rysem celého návrhu, což je jeden z důvodů, proč je podle studie i většina účastníků zmíněné diskuse jeho kvalita natolik nízká, že nestačí upravit několik paragrafů, nýbrž je třeba jít o krok zpět a některé části návrhu zcela přebudovat. Osud studie je zatím nejasný, neboť zodpovědná místa, zdá se, již nemají zájem na dalším zdržení bankrotové reformy. Snad lze ještě doufat, že místopředseda vlády pro ekonomiku Jahn, pod nějž se nyní agenda úpadků přesouvá, najde odvahu zatáhnout za záchranou brzdu, a umožnit tak vznik podstatně kvalitnější normy, která bude odpovídat potřebám české ekonomiky, přestane jí škodit a stane se jedním z pilířů jejího růstu.

Autoři se zabývají ekonomickým výzkumem na CERGE-EI.

Autoři: [Ondřej Knot](#), [Ondřej Vychodil](#)